

OPINIA PUBLICZNA WOBEC PLANÓW BUDOWY ELEKTROWNI JĄDROWEJ

Piotr Stankiewicz

W numerze 1/2011 PTJ zaprezentowane zostały wyniki badań opinii publicznej dotyczące planów budowy elektrowni jądrowej, przeprowadzone w roku 2010 w czterech województwach z najbardziej prawdopodobnymi lokalizacjami oraz w całym kraju (Piotr Stankiewicz, Im bliżej, tym lepiej? Plany budowy elektrowni jądrowej w oczach mieszkańców województw z potencjalnymi lokalizacjami, PTJ vol. 54 z.1 2011, s. 13-21). Tuż po publikacji tego artykułu nastąpiła awaria w Fukushima, która w znacznym stopniu wpłynęła na postrzeganie energetyki jądrowej przez polskie społeczeństwo. W związku z tym w połowie 2011 r. powtórzone zostały badania w województwie pomorskim, jako najbardziej prawdopodobnym regionie przyszłej lokalizacji oraz powiatach puckim i wejherowskim, na terenie których znajdują się potencjalne lokalizacje w Żarnowcu oraz Lubiawie-Kopalinie.

Badania przeprowadzone zostały na zlecenie Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej sp. z o.o. w ramach projektu badawczego „Przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej i terroryzmu w warunkach bezpiecznego, przyspieszonego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego” (koordynator: Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie). Wykonawcą badań ankietowych była PBS DGA Sp. z o.o.

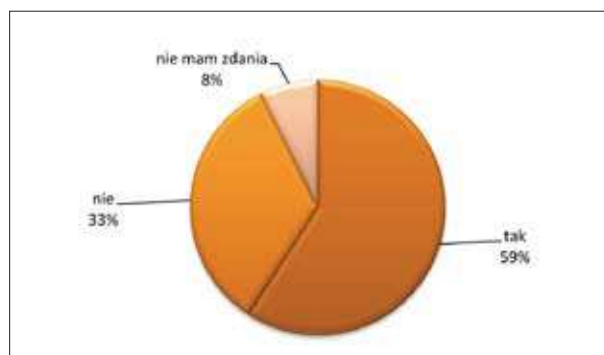
Dzięki takim wytypowanym lokalizacjom uzyskano możliwość porównania opinii mieszkańców na przestrzeni dwóch lat: z początku 2010 r., jeszcze przed ogłoszeniem listy rankingowej Ministerstwa Gospodarki oraz z połowy 2011 r., już po tragicznych wydarzeniach w Fukushima. Chciano uzyskać odpowiedź, jak na postawę społeczeństwa wobec planowanych inwestycji w energetykę jądrową w województwie pomorskim wpłynęła awaria w Fukushima – w województwie, które według naszych badań z 2010 r. było najprzychylniej nastawionym do budowy elektrowni jądrowej na jego terenie. Dodatkowo, po ogłoszeniu przez Polską Grupę Energetyczną listy trzech potencjalnych lokalizacji elektrowni jądrowej – Żarnowca, Choczewa i Gąsek

- w grudniu 2011 r. uzupełniono badania o powiat koszaliński, by uzyskać opinię mieszkańców okolic miejscowości Gąski, która wcześniej nie znajdowała się na ministerialnej liście rankingowej.

Porównanie poparcia dla elektrowni jądrowej

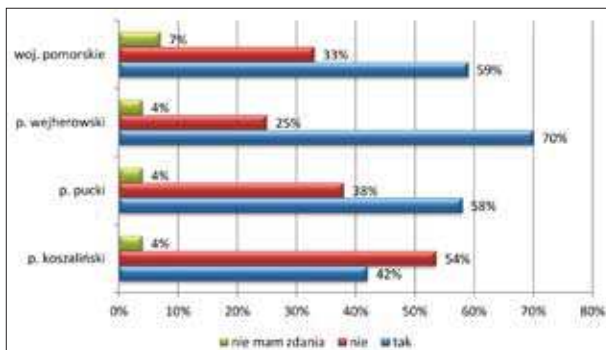
Porównanie poparcia dla budowy elektrowni jądrowej w Polsce w poszczególnych województwach w 2010 r. wykazało, iż najwyższe poparcie dla budowy elektrowni jądrowej (dalej: EJ) wyrażają mieszkańcy województwa pomorskiego (71%), a najmniejsze wielkopolskiego (63%). W badaniach ogólnopolskich 57% respondentów uznało za słuszną decyzję rządu o wybudowaniu w Polsce EJ. Najwyższą ilość wskazań poparcia społecznego w tych kategoriach uzyskano w województwie pomorskim (71%), zaś najmniejszą ilość zwolenników w wielkopolskim (63%). Każdorazowo jednak poparcie dla tej decyzji było wyższe w województwach z potencjalną lokalizacją EJ niż średnio w Polsce.

W czerwcu 2011 r. zapytano mieszkańców województwa pomorskiego wprost: „Czy popiera Pan/i plany budowy elektrowni jądrowej w Polsce?” Twierdzącą odpowiedź udzieliło blisko 60% mieszkańców tego województwa (rys. 1).



Rys. 1. Czy popiera Pan/i plany budowy elektrowni jądrowej w Polsce? Województwo pomorskie (2011)

W 2011 r. poparcie społeczne dla budowy EJ w Polsce mierzone w województwie pomorskim wyniosło 59%, co stanowi spadek o 12% względem roku 2010; tym niemniej jest to wciąż o połowę większe poparcie niż odnotowane w badaniach ogólnopolskich przeprowadzonych w kwietniu 2011 r. przez CBOS (gdzie poparcie Polaków dla EJ wyniosło 40%) oraz w lipcu 2011 r. przez TNS OBOP (poparcie wynosiło już 35%). Polaryzacja poglądów odnośnie budowy EJ w Polsce, odnotowana po wydarzeniach w Fukushima, nie wystąpiła w województwie pomorskim w tak radykalnym stopniu - liczba przeciwników budowy EJ wynosi tam ok. 33%. Dla porównania według badania ogólnopolskiego CBOS z kwietnia tego roku, przeciwnych budowie



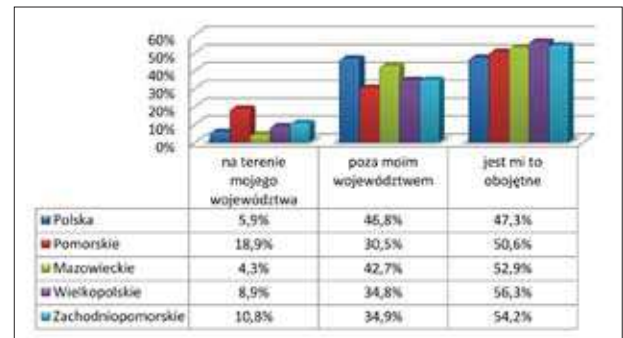
Rys. 2. Czy popiera Pan/i plany budowy elektrowni jądrowej w Polsce?

EJ było 53% Polaków, według lipcowego badania TNS OBOP sprzeciw utrzymywał się na poziomie 51% - jest to więc blisko 20% więcej, niż w województwie pomorskim.

To samo pytanie zadano mieszkańcom powiatów z trzema prawdopodobnymi lokalizacjami: puckiego, wejherowskiego oraz koszalińskiego (rys. 2).

Akceptacja decyzji o wybudowaniu EJ w powiatach wokół Żarnowca wyniosła w 2010 r. 71%, przy czym odnotowano w nich największą ilość odpowiedzi „zdecydowanie tak” (46%). W 2011 r. poparcie dla budowy EJ w tych dwóch powiatach wyniosło średnio 64%, co oznacza spadek o 7% względem 2010 r. Wówczas odnotowano znaczną różnicę w nastawieniu do energetyki jądrowej między mieszkańcami powiatów puckiego i wejherowskiego – w pierwszym z nich poparcie wyniosło 57%, zaś w drugim 70%. Różnice w opiniach uwidaczniają się także przy innych pytaniach: mieszkańcy powiatu wejherowskiego są generalnie bardziej optymistycznie nastawieni do budowy EJ, podczas gdy mieszkańcy powiatu puckiego są bardziej sceptyczni. Zgoła inaczej wygląda sytuacja w powiecie koszalińskim. Tutaj ilość osób przeciwnych budowie EJ w Polsce przewyższa liczbę zwolenników (54% wobec 42%).

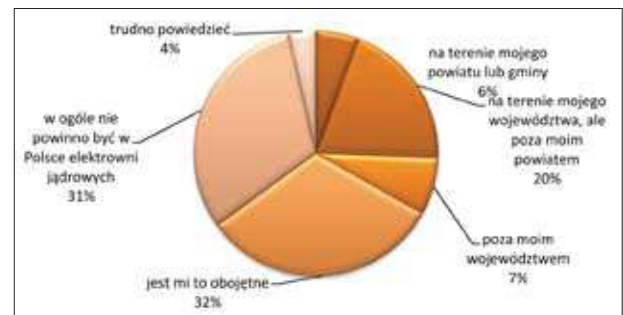
W 2010 r., na pytanie o to, gdzie powinna zostać wybudowana EJ, jeśli zapadnie ostateczna decyzja o budowie, około połowy wszystkich respondentów odpowiedziało, że jest im to obojętne. W tym przypadku zauważalne były również oznaki niechęci wobec budowy EJ: więcej respondentów opowiadało się za powstaniem EJ poza ich województwem niż na jego terenie. Ma to miejsce zarówno w przypadku poziomu ogólnopolskiego, jak i poszczególnych województw. Ponownie obserwowany jest mniejszy poziom niechęci



Rys. 3. Jeśli zapadnie decyzja o budowie EJ w Polsce, gdzie powinna ona zostać wybudowana? (2010)

na terenie wytypowanych województw z potencjalnymi lokalizacjami niż w reszcie kraju: najniższa ilość odpowiedzi „poza moim województwem” została udzielona w Pomorskiem (30,5%), najwyższa w województw w Mazowieckim (42,7%), a jeszcze wyższa w badaniu ogólnopolskim (46,8%). Analogicznie blisko 19% mieszkańców Pomorza opowiadało się w 2010 r. za powstaniem EJ na ich terenie (rys. 3).

W 2011 r. wzrosła z 19% do 26% w stosunku do poprzedniego roku liczba mieszkańców Pomorskiego, którzy chcieliby mieć EJ na terenie swojego województwa, w tym 6% we własnym powiecie. Nadal istnieje duża grupa osób, którym jest to obojętne: 32%. Równie liczna jest grupa osób, które uważają, że w ogóle nie powinno być w Polsce EJ (31%) i procentowo odpowiada ona grupie osób, które odpowiedziały, że nie popierają planów budowy elektrowni w Polsce (rys. 4).



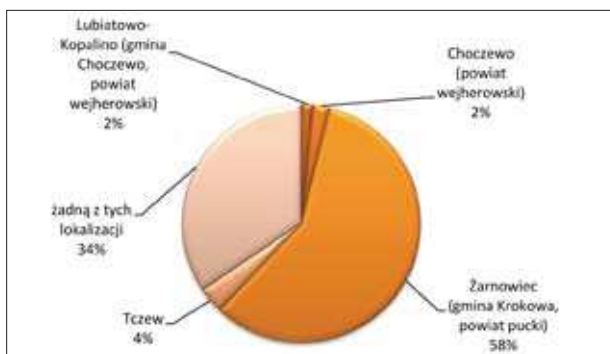
Rys. 4. Gdzie Pana/i zdaniem powinna stanąć pierwsza elektrownia jądrowa w Polsce? Województwo pomorskie (2011)

Można więc powiedzieć, że wydarzenia w Fukushima nie wpłynęły w znacznym stopniu na postawę mieszkańców województwa pomorskiego jeśli chodzi o ich preferencje co do lokalizacji elektrowni.



Rys. 5. Gdzie Pana/i zdaniem powinna stanąć pierwsza elektrownia jądrowa w Polsce?

Większy entuzjazm dla budowy EJ w okolicy miejsca zamieszkania wykazują mieszkańcy powiatów puckiego i wejherowskiego: średnio 38% deklaruje pozytywny stosunek do tej inicjatywy. Inaczej jest w powiecie koszalińskim, gdzie blisko połowa mieszkańców uważa, że w Polsce nie powinno być elektrowni jądrowych,



Rys. 6. Jeśli zapadnie decyzja o budowie elektrowni jądrowej w województwie pomorskim, którą z możliwych lokalizacji uważa Pan(i) za najbardziej odpowiednią? Województwo pomorskie (2011)

a tylko 12% popiera jej budowę na terenie województwa zachodniopomorskiego (rys. 5).

Za najwłaściwszą spośród lokalizacji na terenie województwa pomorskiego 58% mieszkańców wskazuje Żarnowiec, co przy licznej, ponad trzydziestoprocentowej grupie osób odrzucającej możliwość budowy EJ, oznacza blisko 90% poparcia dla tej lokalizacji wśród zwolenników EJ (rys. 6).

W 2010 r., w badaniu przeprowadzonym wśród mieszkańców powiatów puckiego i wejherowskiego, 72,5% respondentów wskazywało Żarnowiec jako

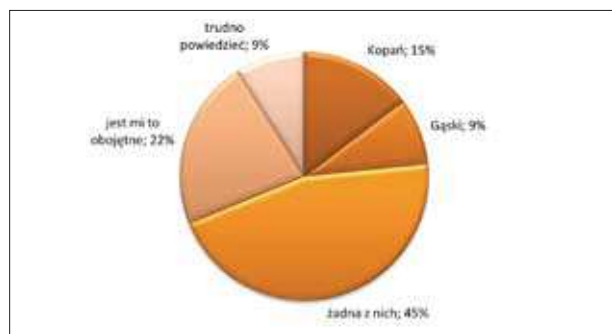


Rys. 7. Jeśli zapadnie decyzja o budowie elektrowni jądrowej w województwie pomorskim, którą z możliwych lokalizacji uważa Pan(i) za najbardziej odpowiednią? (2011)

najbardziej odpowiednie miejsce do wybudowania EJ, przy założeniu, że zapadnie decyzja o jej budowie EJ w województwie pomorskim. W 2011 r. Żarnowiec nadal cieszył się największą ilością wskazań, jeśli chodzi o wybór potencjalnej lokalizacji dla przyszłej elektrowni jądrowej (uśredniony wynik dla obu powiatów to 67,5%, przy 58% poparcia w całym województwie pomorskim - rys. 7). Zwolenników tej lokalizacji jest najwięcej w powiecie wejherowskim. Również w powiecie wejherowskim jest najmniej osób, które nie chciałyby elektrowni jądrowej w żadnej z podanych lokalizacji.

W momencie przeprowadzania badań w powiecie koszalińskim znana już była lista trzech lokalizacji wskazanych przez PGE, w związku z tym mieszkańców tego powiatu spytano o ich ocenę możliwości wybudowania EJ w Gąskach, Żarnowcu i Choczewie. Większość mieszkańców (30%) opowiedziała się za Żarnowcem jako najbardziej odpowiednią lokalizacją przyszłej EJ, tylko 4% wskazało na lokalizację w Choczewie, a 10% na Gąskę. Trzeba zaznaczyć, że połowa mieszkańców była przeciwna jakiegokolwiek lokalizacji.

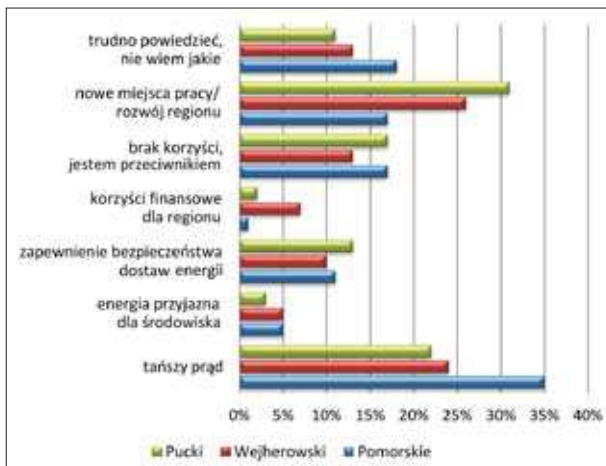
W badaniach przeprowadzonych na terenie powiatu koszalińskiego postanowiono porównać lokalizację w Gąskach z inną, braną wcześniej pod uwagę: w Kopaniu. Jednak i tutaj uwidocznił się generalny sprzeciw mieszkańców wobec idei budowy elektrowni jądrowej.



Rys. 8. Jedną z wymienianych wcześniej możliwych lokalizacji dla elektrowni jądrowej był Kopani. Która z tych lokalizacji jest lepsza Pana(i) zdaniem? Powiat koszaliński.

wych, a większość odpowiedzi (45%) przypadła na wariant „żadna z nich”. Tym niemniej lokalizacja w Kopaniu cieszyła się większą popularnością (15%) niż w Gąskach (9%).

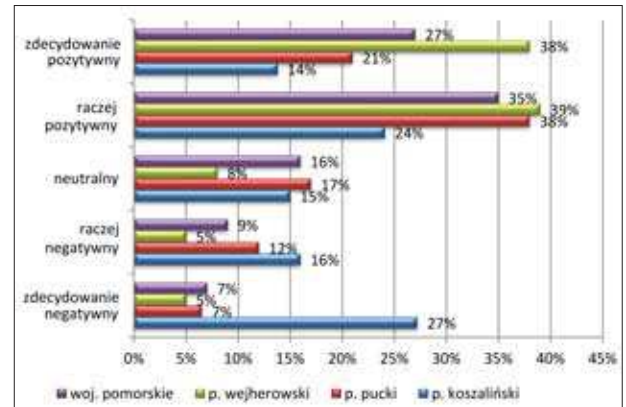
W ramach przeprowadzonych badań skoncentrowano się także na lokalnych uwarunkowaniach budowy EJ i percepcji korzyści oraz strat związanych z tą inwestycją. Zwraca uwagę fakt, że 70% badanych mieszkańców województwa pomorskiego zgadza się z ekonomicznym uzasadnieniem decyzji o wybudowaniu w Polsce EJ. Postrzegane korzyści związane z wybudowaniem EJ w okolicy miejsca zamieszkania badanych to niższe opłaty za energię elektryczną, powstanie nowych miejsc pracy i dotacje dla regionu (rys. 9). W mniejszym stopniu respondenci dostrzegają znaczenie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, na co znacznie częściej wskazują wyniki badań ogólnopolskich.



Rys. 9. Jakie najważniejsze korzyści, Pana/i zdaniem, mogą wyniknąć z wybudowania elektrowni jądrowej w Pana/i okolicy? (2011)

Mieszkańcy województwa pomorskiego bardzo optymistycznie widzą wpływ przyszłej EJ na rozwój regionu; od 57% mieszkańców powiatu puckiego, przez 61% województwa po 75% powiatu wejherowskiego ocenia ten wpływ jako pozytywny (rys. 10). Inaczej jest w przypadku mieszkańców powiatu koszalińskiego, którzy w większości (42%) uważają ten wpływ za zdecydowanie lub raczej negatywny.

Wśród możliwych strat związanych z budową EJ na pierwszym miejscu mieszkańcy Pomorskiego wskazują zagrożenie awarią i szkodliwość dla środowiska, co może być pokłosiem niedawnej katastrofy w Fukushimie. Mieszkańcy powiatów wejherowskiego i puckiego wykazują niższy poziom obaw przed awaryjnością i szkodliwym oddziaływaniem EJ na środowisko niż w województwie pomorskim i w całej Polsce. Te wyniki przeczą dość popularnemu założeniu, że obawy

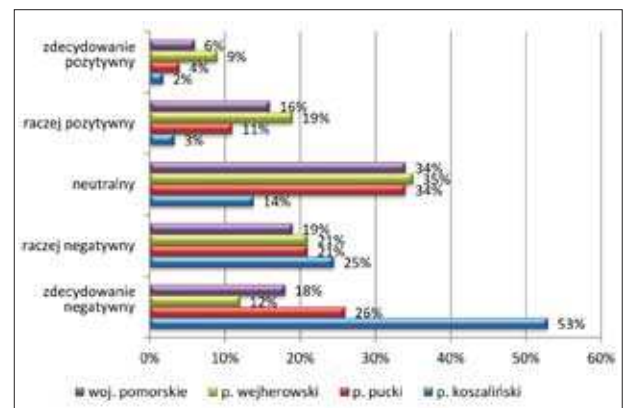


Rys. 10. Jaki będzie wpływ elektrowni jądrowej na rozwój gospodarczy regionu? (2011)

związane z budową EJ są największe w bezpośrednim sąsiedztwie planowanej lokalizacji. W odniesieniu do Żarnowca można je wyjaśnić odwołując się do wysokiego poparcia dla budowy EJ i generalnie niższego niż w reszcie kraju dostrzeganiu wad budowy EJ. Nawet tak newralgiczna kwestia, jak ewentualne zagrożenie dla ruchu turystycznego bardziej martwi ogół Polaków i Pomorzan niż samych mieszkańców terenów nad Jeziorem Żarnowieckim.

Jednocześnie od 62% do 76% mieszkańców powiatów i województwa pomorskiego uważa, że współcześnie oferowane technologie jądrowe zapewniają odpowiedni poziom zabezpieczeń. Wyniki uzyskane w powiecie koszalińskim były niewiele niższe: 54% badanych mieszkańców okolic Gąsek zgadza się z tym stwierdzeniem.

Zadano również pytanie o ocenę wpływu elektrowni na turystykę w regionie (rys. 11). Przy tym pytaniu znów ujawniła się zasadnicza różnica pomiędzy powiatem wejherowskim i puckim jeśli chodzi o znaczenie turystyki dla mieszkańców. Aż 25% badanych z puckiego odpowiedziało, że wpływ ten będzie zdecydowanie



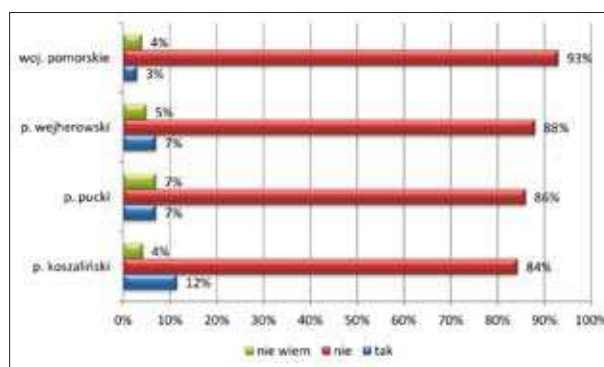
Rys. 11. Jaki będzie wpływ elektrowni jądrowej na turystykę w regionie? (2011)

negatywny (11% w powiecie wejherowskim, a 18% w całym województwie). Mieszkańcy powiatu wejherowskiego są zdania, że ten wpływ będzie raczej pozytywny (19,5%) lub nawet zdecydowanie pozytywny (9%). Trudno ocenić, czy jest to związane z tym, że sami nie są zaangażowani w działalność związaną z turystyką w regionie, czy raczej wynika to z faktu, że postrzegają elektrownię jądrową jako atrakcję, która w ich rejonach mogłaby przyciągnąć więcej turystów.

Inaczej wygląda sytuacja w powiecie koszalińskim, gdzie ponad połowa (53%) mieszkańców uważa wpływ EJ na turystykę za „zdecydowanie negatywny”, a kolejne 25% za „negatywny”. Wyraźnie potwierdza to interpretację, iż sprzeciw wobec budowy elektrowni w Gąskach wynika przede wszystkim z obaw mieszkańców dotyczących wpływu elektrowni na turystykę.

Należy jednak zwrócić uwagę, że wyłaniające się z tych badań poparcie dla budowy EJ w województwie pomorskim nie jest bezwarunkowe: zarówno przeciwnicy, jak i zwolennicy mają konkretne oczekiwania względem władz i inwestora, takie jak zapewnienie wpływu mieszkańców na podejmowane decyzje, zagwarantowanie szerokiego nadzoru i kontroli nad funkcjonowaniem EJ z udziałem mieszkańców okolicznych gmin, rozwiązanie problemu składowania wypalonego paliwa jądrowego oraz zachowanie odpowiedniej odległości od zabudowań mieszkalnych. Ponad 80% mieszkańców powiatów wejherowskiego i puckiego uznało, że społeczność lokalna powinna mieć zapewnione dodatkowe korzyści w związku z budową EJ w ich okolicy, przy czym najbardziej oczekiwane są takie korzyści, jak: niższe opłaty za energię elektryczną, zapewnienie okresowych obowiązkowych badań lekarskich dla mieszkańców regionu oraz gwarancja pierwszeństwa w podejmowaniu pracy. Około 90% mieszkańców wszystkich województw i powiatów badanych w latach 2010-2011 wskazuje na potrzebę konsultowania decyzji o budowie elektrowni jądrowej z lokalną społecznością oraz chciałoby powstania regionalnego centrum informacji o energetyce jądrowej w miejscu lokalizacji EJ. Również ponad 70% mieszkańców zarówno województwa pomorskiego i powiatów puckiego i wejherowskiego, jak i powiatu koszalińskiego wyraziło w 2011 r. oczekiwanie stworzenia lokalnych komitetów obywatelskich oceniających bezpieczeństwo składowania odpadów radioaktywnych i ogólną działalność elektrowni jądrowej.

Jednocześnie w 2011 r. podobna ilość osób uważa, że w ich miejscu zamieszkania nie przeprowadzono konsultacji dotyczących możliwości budowy EJ (rys. 12). Tylko od 3% do 7% mieszkańców województwa pomorskiego i powiatów puckiego i wejherowskiego słyszało o takich konsultacjach. Paradoksalnie, najwięcej – bo 12% - mieszkańców w powiecie koszalińskim potwier-



Rys. 12. Czy w miejscu Pana/i zamieszkania prowadzono konsultacje dotyczące możliwości wybudowania elektrowni jądrowej w okolicy? (2011)

dza fakt zorganizowania takich konsultacji. Wynika to z faktu, że badania te przeprowadzone zostały w grudniu 2011 r., już po ogłoszeniu potencjalnych lokalizacji przez PGE i zorganizowaniu spotkania konsultacyjnego w Gąskach. W tym świetle może dziwić, że tak mało osób słyszało o konsultacjach, ale gdy weźmie się pod uwagę fakt, że było to tylko jedno spotkanie, w dodatku ograniczone do samych Gąsek, to wydaje się to bardziej zrozumiałe.

W 2010 r. tylko jedna czwarta badanych uznała, że otrzymuje wystarczającą ilość informacji na temat planowanej inwestycji. Wśród mieszkańców pomorskiego podwoiła się od 2010 r. liczba osób chcących brać udział w spotkaniach konsultacyjnych poświęconych budowie EJ (z 28% do 56%). Warto zauważyć, że w powiecie koszalińskim taką chęć deklaruje aż 67% respondentów. 67% mieszkańców województwa pomorskiego i 57% mieszkańców powiatu koszalińskiego byłoby gotowych poświęcić 1-3 godzin miesięcznie na udział w takich spotkaniach. Dane te świadczą o gotowości mieszkańców do aktywnego włączenia się w debatę o energetyce jądrowej oraz potrzebie współdecydowania, a także poczuciu braku dostępu do informacji i odpowiednich działań zakresu komunikacji społecznej i polityki informacyjnej. Z pewnością nie bez znaczenia są niedawne wydarzenia w Fukushima, jak również praktyka władz lokalnych w przypadku realizowanych wcześniej inwestycji: w 2011 r. 40% mieszkańców powiatów puckiego i wejherowskiego oraz województwa pomorskiego uznało, że nie są informowani o realizacji inwestycji w regionie, a ich zdanie w tej kwestii nie jest brane pod uwagę.

dr Piotr Stankiewicz,
adiunkt w Instytucie Socjologii
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
Specjalizuje się w komunikacji społecznej i polityce
informacyjnej w obszarze energetyki.
Kontakt: Piotrek@umk.pl